

פרשת כי-תצא

"כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוקיך בידך ושבת שבי"ו [פרק כא, י.]

כתב במ' מעיינה של תורה בשם ס' תורת משה, הרי אמרו חז"ל במס' קדושין דף ל' ע"ב, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקב"ה עוזרו לא היה יכול לו, נמצא שאדם צריך להתחיל לפחות להראות שרוצה לכבוש את היצה"ר וע"י כן הקב"ה כבר יעזרו להלחם בו, ולנצחו.

וזה שאמרה התורה "כי תצא למלחמה על אויבך" אפי' רק תצא ותראה שאתה רוצה להלחם ביצה"ר שהוא אויבך, אז כבר "ונתנו ה' אלוקיך בידך - ושבת שבי"ו", מן השמים יסייעוך, שכן "הבא ליטהר מסייעין בידו".

"ולקחת לך לאשה" [פרק כא, יא.] פירש"י "לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע". כתב במ' מעיינה של תורה בשם התפארת יהונתן. וכן ראיתי במ' חנוכת התורה שהקשו, מדוע חז"ל נקטו לשון "לא" דברה תורה "אלא", כנגד יצה"ר הרי יכלו חז"ל לומר "דברה תורה כנגד יצה"ר" בלשון קצרה.

אלא, דהנה הגמ' במס' יבמות דף ס"ג ע"א מספרת על רב. שאשתו היתה מצערת אותו, שאלוהו תלמידיו, מדוע אינו מרחיקה מעליו. אמר להם "דיינו שמגדלות את בנינו, ומצילות אותנו מן החטא". נמצאנו למדים שעיקר זכותה של האשה, הם ב' דברים: א) שמגדלות את בנינו לתורה. ב) ומצילות אותנו מן החטא.

והנה בפרשה זו מדובר באדם שלוקח לו אשה - אשת יפת תואר. וכבר דרשו חז"ל מדוע נסמכה פרשת בן סורר ומורה לפרשת אשת יפת תואר, לומר לך, שאדם שלקח אשת יפת תואר, סופו שעתיד לצאת ממנו בן סורר ומורה, נמצא שכל המעלה של אשת יפת תואר, הוא רק שמצילה את

האדם מן החטא. אבל המעלה שמגדלות בנינו לתורה, לא שייך כאן, שהרי הכן יוצא בן סורר ומורה.

לכן דקדקו חז"ל בדבריהם, על הפסוק "ולקחת לך לאשה". וכמו שפירש"י ^{אוצר החכמה} "לא" דברה תורה, "אלא" כנגד יצה"ר שכל מעלתה רק כנגד יצה"ר, ולא כנגד מגדלות בנינו לתורה.

"וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ"
[פרק כא, כב,]

בס' מעיינה של תורה הביא, שבזמן שנפטר המקובל האלקי ר' משה קורדובירו זצ"ל, שהיה רבו של האר"י הקדוש. פירש האר"י הקדוש את הפסוק הזה עליו. כך, "וכי יהיה באיש חטא משפט מות" - אם תראה צדיק גדול שיחסר ממנו משפט מות. פירוש, שלא תבין מדוע הוא נפטר, והרי צדיק גדול הוא. [המלה "חטא" - מלשון חסרון כמו ואני ובני שלמה חטאים]. ואין בו שום עבירה. ובכל זאת "והומת". התירוץ הוא "ותלית אותו על עץ". דע לך שהסיבה לכך רק בגלל שנגזרה גזירה בזמן חטא אדם הראשון שאכל מעץ הדעת, שתבא מיתה לעולם. תתלה את הסיבה "על עץ" - על חטא עץ הדעת, וכדברי חז"ל במס' שבת דף נ"ה: ובכ"ב דף יז'. ארבעה מתו בעטיו של נחש. עיי"ש.

"כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך" [פרק כב, ח,]

ידועים דברי רבותינו "הרהורי עבירה קשים מעבירה". ואומרים בעלי המוסר, שביתו של האדם, זה המוח, ששם משכנו של הקב"ה. ואדם שרוצה לקדש את מוחו, ולטהר אותו, צריך ליזהר שלא יכשל בהרהורי עבירה, ואז נעשה מוחו "חדש".

ורמזו לזה בפסוק "כי תבנה בית חדש", היינו שמוחו יתקדש ויטהר, ועי"כ יהיה חדש. העצה היא "ועשית מעקה לגגך". מעק"ה ר"ת: הרהורי עבירה קשים מעבירה. ודו"ק.

"לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'" [פרק כג, ד,]

כתב המעיינה של תורה, דהנה הגמ' במס' יבמות דף ס"ט עז' ע"א

מספרת שהמתנגדים של דוד המלך בקשו לפסול אותו מלבא בקהל ה', כיון שבא מרות המואבית. וכתיב "לא יבא מואב" וגו'. עד שנתבררה ההלכה למשה מסיני "עמוני ולא עמונית, מואב ולא מואבית".

ולפי"ז פי' המעינה של תורה בשם הגאון בעל ברוך-מעם ז"ל, בדרך נפלאה את הפסוק בתהילים מזמור קי"ט "שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי. שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב". והיינו, דהנה "רבינו בחיי" על פרשת יתרו כתב, שתורה שבכתב נקראת "דבור" ואילו תורה שבעל-פה נקראת "אמירה".

וזה שאמר דוד המלך "שרים רדפוני חנם" - רצו לפסול אותי מלבא בקהל ה' בחינם. כיון שכתוב מואב, אבל אינו כן שהרי מואבית תבא בקהל ה'. וא"כ כשר אני. אמנם "מדברך פחד לבי", מהתורה שבכתב שנקראת "דברך" - דבור, פחד לבי. כיון שכתוב "לא יבא מואב". ולכאורה אין חילוק בין מואב למואבית. אולם "שש אנוכי על אמרתך. שש ושמה אני "על אמרתך" - שהיא התורה שבעל פה, שנקראת אמירה, שנאמר בה "מואב ולא מואבית" - כמוצא שלל רב, שנמצא שכשר אני *.

"לא תתעב אדומי כי אחיך הוא" [פרק כג, ח]

פי' במ' מעיינה של תורה בשם ס' יסוד התורה, פסוק זה על דרך הדרש דהנה החטאים והעוונות נקראים "אדומי" מלשון הכתוב "אם יאדימו כתולע". אמנם התורה אומרת "אל תתעב" - אל תראה את העוונות

☆ בענין זה שמעתי מר' שאול נחום שליט"א לפרש מדרש פליאה עפי"ז בדרך נפלאה. דאיתא במדרש על הפסוק בתהילים "ידיך עשוני ויכוני" אל תקרי "ידיך" אלא יודיך, ותמוה הוא. אלא דהנה בתורה כתוב : "לא יבא עמוני ומואב בקהל ה'" ודרשו חז"ל עמוני ומואב לא יבא אבל עמונית ומואבית תבא, ולכן דוד המלך כשר לבא בקהל שבא מרות המואבית.

אמנם חז"ל דרשו כן רק בגלל שנאמר עמוני ומואב עם אות י", אבל אם היה כתוב לא יבא עמון ומואב היה משמע אפי' עמונית ומואבית בכלל. נמצא שבגלל האותיות "יודיך" של עמוני ומואב דוד המלך כשר לבא בקהל.

וזהו "ידיך עשוני ויכוני" אל תקרי ידך אלא יודיך באותיות י' של עמוני ומואב עשוני ויכוני לבא בקהל ה'.

[שיז]

והחטאים כתועבות שאין להם עוד תקנה. אלא יכול אתה להפוך אותם "לאחיד" - לעשות מהם זכויות וזה ע"י תשובה מאהבה. וכדברי רבותינו ש"השב בתשובה מאהבה ודונות נעשין לו זכויות". ועוד ימליצו טוב עליו.*

"וזהו לא תתעב אדומי - כי אחיד הוא". ורמזו לזה בר"ת "כי אחיד" [בר"ת שלא כסדר] אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו.

"ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך" [פרק כג, ה,]

הקשה במ' גן רוח, דיש לדקדק, מה בא ללמדנו, שבלק "שכר" את בלעם בן בעור. והרי אפי' אם לא היה שוכרו, אלא מביאו בחינם גם כן ראוי להעניש אותו.

ותירץ, דהנה לכאורה מדוע נענש מואב [שהוא בלק - מלך מואב]. והרי אין שליח לדבר עבירה דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. כדאיתא במס' קידושין מ"ב: א"כ בלק לא אשם בדבר אע"פ ששלח את בלעם לקלל את ישראל. אמנם צריך לומר, דאעפ"כ קיי"ל דאע"פ שאין שליח לדבר עבירה, מ"מ פטור דיני אדם. אבל חייב דיני שמים. ולכן נענש מואב, לא לבא בקהל. שזהו עונש בידי שמים. אלא דעדיין צריך להבין, דכל דין זה קיי"ל דוקא אם המשלח "עשה מעשה" כגון, ששכר עדי שקר וכדומה. אז חייב דיני שמים. אבל אם המשלח לא עשה מעשה, אלא רק שלח את השליח, הרי הוא פטור אפי' דיני שמים. א"כ חוזרת הקושיא, מדוע נענש מואב לא לבא בקהל.

☆ ובענין זה שמעתי מר' רחמים שאולי שליט"א. דהנה אחד ממדותיו של הקב"ה הוא "נרשא עוין" שנשא וסובל כביכול את עונותיו. ולכאורה, מדוע הקב"ה לא מחזק לגמרי את העוין דזו מידה יותר טובה. אמנם אינו כן, אדרבה מידת נשא עוין גדולה הימנה. שכן השב בתשובה מאהבה אותם עונות נעשות זכויות. לכן הקב"ה ממתין שאורו אדם יעשה תשובה ויהפכו לזכויות לכן לכן לא מחזקם אלא נשא אותם עד שעת התשובה.

[חידוש זה הבאתי משמו בפרפראות על ימים נראים, אמנם צירפתים לכאן, ודק.]

ע"ז אומר הפסוק "ואשר שכר עליך" - הרי ששלח את בלעם ע"י שכר. א"כ יש בזה מעשה. לכן חייב בדיני שמים.

"לא יבא עמוני ומואבי... אשר שכר עליך את בלעם לקללך"
[פרק כג, ד-ה,]

הקשה בם' גן רוה הנ"ל, הרי קיי"ל דמדה כנגד מידה לא בטלה. וכדאיתא במס' סוטה דף ח': עיי"ש דהיינו שהקב"ה מעניש מידה כנגד מידה. א"כ לכאורה מה שייך כאן מידה כנגד מידה, וכי בגלל שמואב שכר את בלעם לקלל את ישראל, לכן לא יבא בקהל ה'.

ותירץ הגן רוה, דודאי הוי מידה כנגד מידה. דהנה איתא במדרש. בת היתה לו לאליעזר עבד אברהם, ורצה להשיאה ליצחק, אמר לו אברהם לאליעזר, אתה ארור, ואני ברוך, ואין ארור מתדבק בברוך. ועוד איתא במס' הוריות דף י"ג ע"א. שאלו את ר' אליעזר, מפני מה הכל רצין לישא גיורת, ואין הכל רצין לישא משוחררת, אמר להם זו היתה בכלל ארור, וזו לא היתה בכלל ארור.

ולפיי"ז ניחא. שהרי מואב רצה לקלל את ישראל, ולא הועילה לו. והקב"ה אמר לו אדרבה, ישראל יהיו ברוכים. והם יהיו מקוללים, נמצא שבגלל שמואב שכר לקלל את ישראל, גרם לו שהוא יהיה מקולל. לכן שפיר "לא יבא בקהל ה'" דאין ארור מדבק בברוך. והוי שפיר מידה כנגד מידה.

"והיה אם לא חפצת בה" [פרק כא, יד,]
פירש"י הכתוב מבשרך שסופך לשנאותה. וכתב בם' גן רוה הנ"ל. דהקשו המפרשים, מהיכן דרשו חז"ל שסופו לשנאותה.

ותירץ הגן רוה, דהנה הלבוש כתב, שבגט כותבים "ירח" במקום "חודש", [דהיינו שרוצים לכתוב שהגט נעשה בחודש כך וכך. כותבים לירח כך וכך]. והטעם כי ירח לשון גירושין שנאמר "גרש ירחים", ואילו בכתובה כתוב "חודש" מלשון "כי יקח אשה חדשה".

והנה באשת יפת תואר כתוב "ולקחת לך לאשה" - משמע לשון קידושין - שהוא דבר טוב. ולאחר מכן נאמר - ובכתה את אביה ואמה "ירח" ימים.